

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

III. An & quomodo necessaria sit ad salutem doctrina reuelata & Theologica, etiam de ijs rebus, quæ de Deo natur ali ratione inuestigari possunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

stinus, contra Cresconium, itidem Dialecticæ criminatorem lib. 1. cap. 13. 14. 15. 16. 17. & ex ipsius etiam sectarijs Wittakerus contra Bellarminum in præfat. in disputationibus requirit, ut quicquid dicitur, ad syllogismi regulas reuocetur. Beza in Colloquio Mompelgartenfi (pag. 45.) contra Schmidelinum disputans: *Hoc est concionari, inquit, non disputare: Ego libentissimè peterem, ut si logicè ageremus, sic enim melius apparerent omnia. Nec ignoras, quamuis aliud sit esse Logicum, & aliud esse Theologum, tamen etiam in Theologia λόγος habere locum; modo principia & confirmationes ex Theologia sacra petantur.* Hactenus Beza: ut cunque aliàs sectarij dialecticam in eiusmodi disputationibus enixè fugiant, non minus, quàm Luciferianus ille hæreticus, quem S. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, his verbis orthodoxo loquentem inducit: *Oro te, ut philosophorum argumentatione deposita, Christianam mecum simplicitate loquaris; si tamen non Dialecticos sequeris, sed piscatores, (Apostolos.) Non Philosophicè, sed Christianè mecum loquaris.* De quâ re contra Sectarios pluribus egi in Relatione de Colloquio Ratifponensi part. 3. cap. 2. & 3. & in Examine Hunniana Relationis de eodem Colloquio, cap. 4. 5. 6. 7. 8. 9. ubi speciatim etiam ostendi, quanto odio Lutherus Dialecticam fuerit profecutus.

DVBIVM III.

An & quo modo necessaria sit ad salutem doctrina reuelata & Theologica, etiam de ijs rebus, quæ de Deo naturali ratione inuestigari possunt.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 1.

Expositum est hactenus, quam ratione ad salutem necessaria sit doctrina sacra & Theologica, tum vniuersè de rebus ac veritatibus salutem concernentibus: tum potissimum de illis veritatibus, quæ rationem naturalem excedunt; ut sunt pleraque ac potissima fidei pronunciata ac mysteria: restat verò nonnulla dubitatio, de ijs speciatim veritatibus, quæ cum ad salutem quidem hominis pertineant, per se tamen naturæ rationis lumen non excedunt, quales sunt istæ. Deum esse; vnum esse; eumque mundi Effectorem esse, ac providentiam curamque rerum creaturarum, præcipuè hominum genere, &c. Nec tam est quæstio de ipsâ Theologiâ propriè, quàm vniuersim de doctrinâ reuelatâ. Cui dubitationi occasionem præbuit S. Thomas hîc q. 1. a. 1. ut mox patebit.

Estque hac de re, ab alijs Scholasticis antiquioribus ferè prætermisâ, triplex Doctorum recentiorum sententia. Prima est Caietani hîc q. 1. a. 1. qui absolute docet, respectu harum veritatum Theologiam, seu doctrinam reuelatam tantum esse necessariam ad bene esse, non simpliciter.

Secunda Gregorij de Valentia ead. q. 1. punct. 2. qui dicit, non esse quidem simpliciter necessariam, singulis; in quo cum Caietano conuenit; esse tamen necessariam multis, adeoque ut omnes possint con-

sequi salutem, quantum est ex parte necessaria cognitionis eiusmodi veritatum.

Tertia est Dominici Bannis hîc q. 1. a. 1. Ludouici Molina ibidem d. 1. Gabrielis Vasquez eod. art. 1. disp. 1. qui contra Caietanam simpliciter asserunt, reipsâ & ex mente S. Thomæ, doctrinam reuelatam, adeoque Theologicam, simpliciter necessariam esse etiam respectu istarum veritatum, & non tantum ad bene esse.

Ut res hæc explicetur notandum primò, in præfati non esse quæstionem de omnibus veritatibus naturalibus collectiue; nec etiam de quibuslibet singillatim. Constat enim, omnes veritates collectiue acceptas, abiquè speciali reuelatione Dei, adeoque sine doctrinâ reuelatâ non posse cognosci, ut fatentur etiam Gregorius de Valentia, & Zumellocis cit. Quod etiam loco modo de quibusdam seorsim & singillatim acceptis verissimè dici potest; v. g. ad certum numerum stellarum; ad indiuiduas hominum complexiones; ad Angelorum proprias & vltimas differentias ac numerum; ad tot tamque varias plurimarum rerum naturalium antipathias & sympathias; ad eorum corporumque celestium substantiam, numerum, proprietates, vim & efficientiam; morusque exactè ac distinctè cognoscendos, &c. quæ tametsi ab Angelo, vel etiam dæmone fortassis, hominum alicui manifestari possent, ea tamen ipsa cognitio etiam nec planè naturalis iam esset, sed potius à superiori substantiâ reuelata; nec à dæmone solo, utpote mendaci spiritu profecta, vllam certitudinem parere posset. Sed neque Aristoteles, aut Philosophi vnquam cognouissent, tantam esse distinctionem inter naturam & suppositum; ut nec inter existentiam & subsistentiam; siue etiam inter quantitatem & extensionem localem corporis, si non ex fide, Theologica ratiocinatio id docuisset. Quæstio ergo solum est in præfati, de ijs veritatibus naturalibus, quæ etiam ad Deum pertinent; & quarum cognitio alioqui necessaria est ad salutem, ut sunt illa, quas diximus.

Notandum secundo, aliud dicendum esse, si loquamur de cognitione eiusmodi veritatum in genere; aliud si loquamur de illâ definite ac in specie, quantum ad salutem simpliciter necessariam est; quod rectè aduertit Molina hîc cit. a. 1. disp. 1. Et enim priori sensu res non difficulter decidi potest.

Breuitè enim dicendum est, (quod etiam primæ assertionis loco constituimus) ad certam ac firmam veritatum istarum cognitionem in genere, non esse necessariam simpliciter doctrinam reuelatam; nec omnibus & singulis, nec pluribus: sed tantum ad bene esse. Hoc sensu veram censè sententiam Caietani, & agnoscit etiam Molina loc. cit. Et est procul dubio mens S. Thomæ hîc q. 1. a. 1. ubi ita loquitur: *Ad ea etiam, quæ de Deo ratione naturali inuestigari possunt, necessarium fuit, hominem instrui reuelatione diuinâ; quia veritas de Deo per rationem inuestigata, à paucis, & per longum tempus, & cum admixtione multorum errorum, homini prouenit, &c. Itaque salus hominibus, & conuenientius & certius (non dicit, simpliciter) proueniret, necessarium fuit, quod de diuinis per diuinam reuelationem instruerentur.* Eodem modo loquitur lib. 7. cont. Gent. cap. 4. ubi propterea necessariam esse, docet reuelationem circa hæc diuina; quia plerunq,

inquita

inquit, *investigationi rationis humana falsitas admisceatur; & quia apud multos in dubitatione manerent ea, quae de Deo demonstrantur, & ut sic de facili omnes possent divinae cognitionis participes esse.* Neque verò contrarium docet 2. 2. q. 2. a. 4. quando etiam ibi plus non dicit, quàm revelationem de eiusmodi veritatibus fuisse, necessariam, tum ut citius, tum ut plures; (quàm nimirum si sola demonstrationis seu naturalis rationis notitia & via suppeteret) tum etiam ut firmius eiusmodi veritatum notitiam homines allequerentur; proinde investigationem naturalis rationis, inquit resp. ad 1. non sufficere humano generi ad cognitionem divinorum, etiam quae ratione ostendi possunt. Denique resp ad 2. indicat, etiam fidem divinam eiusmodi veritatum requiri apud eos, qui evidentiam carent: de qua paulò post.

3 Probatum assertio. Quia de Deo pauca sunt veritates naturales necessario ad salutem cognoscendae; & ex se valde clarae & perspicuae; uti sunt illae, quas diximus, Deum esse, unum esse, Creatorem seu effectorem rerum esse, providentiam rerum habere, &c. quas plerique Ethnici Philosophi evidenter cognoverunt, & sanè ita cognosci posse, ipsamet scriptura aperte docet Sap. 13. v. 5. *A magnitudine enim speciei & creaturae, cognoscibiliter potèrit Creator horum videri.* Et infra, v. 9. *Si enim tantum potuerunt scire, ut possent estimare seculum, quomodo huius Dominum non facilius inveniunt?* Et similia habentur in epistola ad Rom. cap. 1. v. 20. ut suo loco disp. seq. q. 1. pluribus dicitur. Alij verò, qui huiusmodi demonstrationes non habent, partim etiam acquirere ipsi non nullo studio; partim firmam saltem & indubitam de iisdem veritatibus fidem acquisitam, maiorum auctoritate & unanimi consensu nixam, sibi comparare facile possunt, ut mox iterum dicitur.

Posteriori verò sensu, tamen si quidem in primis tractata videatur hæc quaestio ab Auctoribus, quando signanter de harum veritatum cognitione necessaria ad salutem agunt, vix tamen potest hoc loco expediri; cum eius resolutio in de pendeat, An etiam istae ipsae veritates, non obstante earum naturali evidentia, possint, aut debeant, per divinam fidem credi: si enim ita est, tum utique non minus ad salutem necessaria est de his doctrina revelata (sine qua nulla est fides) imò etiam Theologica, iuxta discursum dub. 1. expositum, quàm de veritatibus supernaturalibus; cum fidei ratio obiectiva etiam de veritatibus eiusmodi naturalibus non minus sit supernaturalis, ac divinà revelatione nixa; quàm de alijs; licet ex parte materialis obiecti sit discrimen, quòd illarum notitia in habentibus evidentiam non possit absolute ita labefactari, sicut earum rerum, quae sunt solum per revelationem cognitae.

Si verò non est absolute necessaria fides de his veritatibus, ut fortè supponunt illi, qui negant simpliciter necessariam esse revelationem, propter harum veritatum cognitionem, tum nihilominus adhuc restat quaestio, utrum in ijs, qui fidem divinam earum veritatum non habent, necessario requiratur ad salutem saltem evidens earundem veritatum cognitio per demonstrationem; uti quidem significare diximus S. Thomam 2. 2. q. 2. a. 4. ad 2. an verò potius ad salutem sufficiat etiam alia quaedam cognitio inferior earundem veritatum (supposità fide aliarum)

cuiusdam scilicet firmæ fidei humanae, praesertim coniunctae cum evidentia quadam morali; qualis est v.g. etiam de hac veritate, existere Romam; Aristotelem fuisse Philosophum, Ciceronem Oratorem, &c. Nam si fides humana earum veritatum (supposità fide divinà aliarum) sufficit ad salutem, tum iterum fatendum simpliciter ad salutem necessariam non esse doctrinam revelatam de his veritatibus, saltem regulariter & à toto genere loquendo. Omnes enim & singuli non minus facile per fidem humanam, idque saepe etiam cum quadam evidentia morali coniunctam, tales veritates de Deo credere possunt, quàm per ipsam fidem divinam, ut per se constare videtur: praesertim cum pleræque gentes, hoc saltem tempore, in eo consentiant, unum esse Deum, &c. Quod si qui dissentiant, ijs tamen ordinariè, ac per se loquendo; non minus per fidem humanam, quàm divinam id credibile fieri posse videtur. Si autem non sufficit ad salutem firma fides humana de his veritatibus, supposità fide divinà aliorum articulo, tum sanè oportebat Auctores, qui necessitatem revelationis in his etiam veritatibus asseruerunt, id verbo saltem indicare, quod non fecerunt citati. Et sanè quia res hæc tota ad materiam de fide pertinet, exacta eius explicatio ad eum locum meritò remittitur.

Interim supponendo, ut in materia de fide Deo volente docebimus, neque medij, neque per se etiam præcepti necessitate necessarium esse ad salutem, ut hoc præcisè obiectum naturale, Deum, ut author est rerum naturalium, esse; providentiam earundem rerum habere, &c. per se ac separatim divinà fide credatur; etsi quidem ut alijs fidei veritatibus supernaturalibus involutum est, ita credi necesse sit; sed sufficere, aut fidem divinam illius obiecti, aut cognitionem evidentem saltem per demonstrationem, si non etiam per consentientem testimonium maiorum; simul tamen etiam minimum necessariam esse quandam saltem moralem evidentiam eiusmodi veritatum naturalium, ex consentiente testimonio maiorum ortam; hoc inquam supposito, est hæc

4 Assertio II. Respectu eiusmodi veritatum naturalium de Deo, non videtur singulari ad salutem necessaria simpliciter doctrina revelata & Theologica; sed tantum ad bene esse: etsi quibusdam sit necessaria etiam simpliciter. Prior pars huius assertionis, ut vidimus, est S. Thomae, Caietani, Gregorij de Valentia, locis cit. Nec dissentit Franciscus Zumel hic q. 1. a. 1. concl. 3. qui tantum asserit, necessariam esse doctrinam revelatam & Theologicam, non quidem ad singulas veritates naturales, sed ad omnes: ita, inquit, *quòd sine doctrinà hac revelatà necessarium est in plurimis errare*; quòd libenter concedimus, Nec plus probant argumenta contrariae sententiae apud Gabrielem Vasquez, & Dominicum Bannem locis cit. qui frustra Ethnicorum Philosophorum, ut Platonis, Aristotelis, Ciceronis, errores in rebus ad morès pertinentibus speciatim enumerat. Ratio assertionis patet ex dictis circa primam assertionem.

Posterior pars est non solum Bannis & Vasquij, sed etiam Gregorij de Valentia, & Zumel locis citatis; & probatur ex eo; quia multi nec per se acquirere

possunt

possunt demonstrationes eorum veritatum; nec etiam vim earum ab alijs propositarum moraliter satis percipere, ob ingenij ebrietatem, & varias distractiones: imò multi nec morale quidem evidentiam eiusmodi veritatum acquirere possunt, ob locorum, in quibus degunt, barbariem, & prauæ educationis consuetudinem. Consequens est igitur, ex factâ superius hypothesi, quibusdam non tantum ad bene esse, vt facilius scilicet acquirant eiusmodi veritatum notitiam, sed etiam simpliciter (moraliter tamen) necessariam esse talium veritatum reuelationem, seu reuelatam doctrinam, tam fidei, quam etiam suo modo Theologiæ, vt in simili dictum. dub. 1.

Atque ex his iam colligitur primò, quod præcipuè à S. Thomâ hic q. 1. a. 1. spectatum fuisse diximus, Theologiam, siue Theologicam doctrinam, etiam prout à fide, seu reipsâ, seu formaliter distinguitur, existere in rerum naturâ: quia Dei providentiâ, in eiusmodi rebus, toti Ecclesiæ communitati necessarijs ad salutem, non deficit. Accedit, quòd suppositâ Theologiæ notionem, esse videlicet habitum, siue doctrinam, quâ fides exponitur, defenditur, illustratur, per se ex ipso quotidiano Ecclesiæ vsu notum est, habitum eiusmodi existere.

Colligitur secundo, quamam vniversum sit mens S. Thomæ hic quest. 1. a. 1. dum absolute asserit & concludit, necessarium fuisse, *sacram doctrinam per reuelationem haberi*: quæ res non eodem modo ab omnibus explicatur. Nam omisâ sententiâ Caietani hic q. 1. a. 1. vbi docet, S. Thomam nomine sacræ doctrinæ intellexisse doctrinam formaliter vel virtualiter reuelatam in genere, prout abstrahit à fide, & Theologiâ, quòd iam dub. 1. resutauimus; sunt etiam alij, qui existimant, S. Thomam eo nomine non intellexisse Theologiam, prout à fide distinguitur, seu prout est habitus conclusionum, atque ad ipsam fidem tuendam spectat; sed prout aliquo mo-

do includit cognitionem etiam ipsorum principiorum; sive quia reipsâ idem sit habitus cum habitu fidei saltem acquisitæ, vt vult Gabriel Vasquez hic quest. 1. art. 1. dub. 1. siue quia Theologia etiam aliquo modo inuoluat eam cognitionem veritatum fidei, saltem veluti principiorum, quæ supponit, vt dicit Molina hic q. 1. art. 1. disp. 2.

Sed neutrum probatur. Tum quia nec contextus verborum S. Thomæ, nec scopus propositæ ibidem questionis satis saluatur; vt in simili ferè de Caietani sententiâ dictum dub. 1. præterquam quòd Vasquez falsò supponit, Theologiam esse eundem reipsâ habitum cum fide acquisitâ, vt inferens dicemus q. seq. dub. 2.

Dicendum est igitur cum Valentia hic quest. 1. p. 1. Zumel ibidem a. 1. quest. 1. & communi Recentiorum (vti agnoscit Vasquez) S. Thomam locutum fuisse de ipso Theologiæ habitu etiam secundum se, prout à fide distinguitur. Est enim hic eius processus. Pro antecedente sui Enthymematis sumit S. Thomas hoc principium, Necessarium fuit hominem, instrui per diuinam reuelationem, tum de rebus ac veritatibus, quæ naturale rationis lumen excedunt, vt est in primis ipse finis vltimus hominis, ex illo Isa. 64. *Oculus non vidit Deum, absq. te, quæ preparâsti diligentibus te*; tum etiam suo modo (iam hîc superius explicato) de quibusdam veritatibus Deum concernentibus, quæ aliqui humanâ ratione inuestigari possunt: In de his verbis concludit S. Thomas Necessarium itaque fuit, *præter philosophicas disciplinas, quæ per rationem inuestigantur, sacram doctrinam* (vtique Theologiam) *haberi*. Quandoquidem per se clarum est, suppositâ necessitate diuinæ reuelationis, seu doctrinæ immediate reuelatæ, necessariam etiam esse doctrinam illam, quæ ad eam doctrinam immediate reuelatam, persuadendam, tuendam, & exponendam ordinatur, qualis vtique est ipsa Theologia. Atque hæc de necessitate Theologiæ satis,

QVÆSTIO II.

De S. Theologiæ genere, tam proximo, quam remoto.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2. 6. & 8.

Absoluitur hæc questio quinque dubiis. I. Vtrum Theologia sit habitus adheſiuus, atq. argumentatiuus. II. Vtrum sit opinio aut fides, seu diuina, seu acquisita. III. Vtrum sit scientia. IV. Vtrum sit scientia subalternata, scientia Dei, aut beatorum. V. Vtrum sit sapientia. An verò sit habitus supernaturalis & infusus, dicitur quest. 4. de attributis eiusdem.

DVBIVM I.

Vtrum Theologia sit habitus adheſiuus atq. argumentatiuus.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2. & 8.

Supposita existentia & necessitate Theologiæ, recto ordine S. Thomæ hic q. 1. a. 2. mox genus eius

proximum inuestigare studet. Sed quia & id ipsum pluribus controuersijs implicatum est; atque simul etiam de remoto eius genere nonnulla à Scholasticis Doctoribus in dubium sunt vocata, quæ apud S. Thomam fuerunt extra controuersiam; idcirco necesse fuit, hanc de genere Theologiæ dissertationem in plura dubia dispertiri; atque ab indagatione remotioris generis initium sumere. Supponunt autem & admittunt omnes, id quod etiam ex se euident est, Theologiam esse habitum intellectus, non volun-

tatis